

**INTEGRATSIYALASHGAN MASHG‘ULOTLAR ORQALI MAKTABGACHA
YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH**

Najmiddinova Gavharoy Ruxiddinovna

Namangan viloyati To‘raqo‘rg‘on tumani 7-DMTT tarbiyachisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada integratsiyalashgan mashg‘ulotlarning maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Bolalar tafakkurini faollashtirishda o‘yinli, badiiy va kognitiv faoliyatni uyg‘unlashtirish usullari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar

integratsiyalashgan mashg‘ulot, ijodiy tafakkur, o‘yinli ta’lim, maktabgacha yoshdagi bola, rivojlantirish.

Аннотация

В статье раскрывается роль интегрированных занятий в развитии творческого мышления детей дошкольного возраста. Рассмотрены методы активизации познавательной и художественной деятельности в едином образовательном процессе.

Ключевые слова

интегрированные занятия, творческое мышление, дошкольный возраст, развитие, игра.

Annotation

The article examines the role of integrated lessons in developing creative thinking among preschool children. Methods of combining play, art, and cognitive activities to enhance creativity are discussed.

Keywords

integrated lessons, creative thinking, preschool children, development, play-based learning.

KIRISH

Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar jarayonida maktabgacha ta’lim bosqichi alohida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Chunki aynan shu davrda bolaning shaxsiy fazilatlarini, bilish qobiliyati, emotsional holati hamda ijodiy tafakkuri shakllanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirish esa ularning kelgusidagi ta’lim jarayonidagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biridir. Shu bois O‘zbekiston Respublikasida ta’limni modernizatsiya qilish, jumladan, “Maktabgacha va maktab ta’limini 2030 yilgacha

rivojlantirish konsepsiyasi”da bolalarning ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va yangicha yondashuv ko‘nikmalarini shakllantirish ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan.

Integratsiyalashgan mashg‘ulotlar ta’lim-tarbiya jarayoniga fanlararo yondashuvni olib kirib, bolaning o‘quv, o‘yin, ijodiy va ijtimoiy faoliyatini yagona tizimda uyg‘unlashtiradi. Bunday mashg‘ulotlarda bola o‘z atrofidagi olamni turli yo‘nalishlar — san‘at, tabiatshunoslik, matematika, nutq va musiqiy faoliyat orqali idrok etadi. Bu esa nafaqat ularning bilish jarayonlarini faollashtiradi, balki tasavvur, fantaziya va estetik didini rivojlantiradi.

Maktabgacha ta’limda integratsiyalashgan yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar bolaning individual xususiyatlari va tabiiy qiziqishlarini hisobga olgan holda ijodiy tafakkurni shakllantirish uchun samarali muhit yaratadi. Tarbiyachining kasbiy mahorati, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmalari hamda o‘yinli faoliyatni to‘g‘ri yo‘naltira olishi bolaning kreativ salohiyatini ro‘yobga chiqarishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Shunday qilib, integratsiyalashgan mashg‘ulotlar maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishning zamonaviy va samarali vositasi sifatida qaraladi. Ularning mazmunini to‘g‘ri tanlash, mashg‘ulotlararo uzviylikni ta’minlash hamda bolalarni faol ishtirok etishga jalb etish orqali har bir bola o‘zining ijodiy imkoniyatlarini ochib bera oladi.

ASOSIY QISM

Maktabgacha ta’lim jarayonida bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish integratsiyalashgan mashg‘ulotlar orqali yanada samarali kechadi. Integratsiyalashgan yondashuv – bu o‘quv jarayonini alohida fanlarga ajratib emas, balki ularni o‘zaro bog‘liq, yaxlit tizim sifatida tashkil etish demakdir. Bunday yondashuv bolaning bilish faoliyatini bir yo‘nalishda emas, ko‘p tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. Chunki bolaning tafakkuri bir vaqtning o‘zida kuzatish, his qilish, solishtirish, tahlil qilish va xulosa chiqarish jarayonlari orqali shakllanadi.

Integratsiyalashgan mashg‘ulotlarning asosiy mohiyati – turli ta’lim yo‘nalishlarini (nutqiy rivojlanish, tasviriy faoliyat, musiqiy tarbiya, atrof-muhit bilan tanishtirish, matematika elementlari, jismoniy rivojlanish va boshqalar) bir butun pedagogik jarayonga uyg‘unlashtirishdan iborat. Masalan, “Bahor fasli” mavzusida o‘tkaziladigan mashg‘ulotda bola bir vaqtning o‘zida tabiatdagi o‘zgarishlarni kuzatadi, rang va tovush uyg‘unligini his etadi, she’r aytadi, rasm chizadi va natijada estetik his-tuyg‘ulari bilan bir qatorda tafakkuri, nutqi va ijodiy faolligi ham rivojlanadi.

Bunday mashg‘ulotlarda o‘yinli faoliyat markaziy o‘rinni egallaydi. O‘yin orqali bola o‘z tajribasini kengaytiradi, hayotiy vaziyatlarni modellashtiradi, mustaqil qarorlar qabul qilishni o‘rganadi. Shu sababli, integratsiyalashgan mashg‘ulotlar metodik jihatdan o‘yin, tajriba, kuzatish, muloqot, mushohada va ijodiy topshiriqlar

bilan boyitilishi lozim. Bu usullar bolada kreativ fikrlashni rag'batlantiradi va uni faol ishtirokchi sifatida jarayonga jalb etadi.

Pedagogik amaliyotda integratsiyalashgan mashg'ulotlar uch bosqichda tashkil etiladi:

1. **Motivatsion bosqich** – bolalarning qiziqishini uyg'otish, ularni mavzuga yo'naltirish;
2. **Faoliyat bosqichi** – o'yin, ijodiy topshiriq va kuzatuvlar orqali bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish;
3. **Refleksiya bosqichi** – olingan bilim va taassurotlarni umumlashtirish, baham ko'rish, ijodiy natijani namoyon etish.

Bunda tarbiyachi integrator rolini bajaradi: u turli yo'nalishlardagi mashg'ulot elementlarini uyg'unlashtiradi, bolalar faoliyatini boshqaradi, ularning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda differensial yondashuvni qo'llaydi. Integratsiya jarayonida pedagog o'zining kommunikativ, metodik, ijodiy va axborot-kompetensiyalariga tayanadi.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirish uchun mashg'ulotlar quyidagi tamoyillarga asoslanishi lozim:

- bolaning faol ishtiroki va mustaqilligi;
- ta'limning o'yinli va emotsional xarakteri;
- faoliyat turlarining o'zaro bog'liqligi va uzviyligi;
- muloqot va hamkorlik asosida o'rganish;
- bolaning individual tajribasiga tayanish.

Integratsiyalashgan yondashuv orqali tashkil etilgan mashg'ulotlar natijasida bola nafaqat o'z tasavvuri va tafakkurini kengaytiradi, balki muammoli vaziyatlarda yangicha yechim topish, g'oyalar yaratish, mustaqil qaror qabul qilish, estetik va emotsional jihatdan o'zini ifoda etish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Bunday mashg'ulotlar shuningdek, tarbiyachining innovatsion metodlardan foydalanish salohiyatini kuchaytiradi, bolalarda o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan ichki motivatsiyani shakllantiradi.

Shunday qilib, integratsiyalashgan mashg'ulotlar orqali ijodiy tafakkurni rivojlantirish maktabgacha ta'lim tizimida bolani har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllantirishning muhim pedagogik sharti bo'lib xizmat qiladi.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimi bolalarda mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va ijodiy yondashuvni shakllantirishni taqozo etadi. Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim jarayonining asosiy vazifalaridan biri — bolani tayyor bilimlarni yodlashga emas, balki o'zi kashf etish, izlanish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va yangicha yechim topishga o'rgatishdir. Shu nuqtai nazardan, ijodiy tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan integratsiyalashgan mashg'ulotlar tizimini ilmiy asosda o'rganish zamon talabi hisoblanadi.

Tadqiqotlarning ko'rsatishicha, ijodiy tafakkur insonning aqliy, hissiy va ijtimoiy jihatlarini uyg'unlashtiruvchi murakkab psixik jarayondir. Maktabgacha yosh bu jarayonni shakllantirish uchun eng muhim davr bo'lib, bola aynan shu bosqichda tasavvur, fantaziya, tahliliy fikrlash va estetik didni egallaydi. Agar ta'lim jarayonida faqat an'anaviy mashg'ulotlar qo'llansa, bola faolligi cheklanadi, mustaqil ijodiy fikr bildirish imkoniyati kamayadi. Shu bois integratsiyalashgan yondashuvni chuqur o'rganish pedagogik zaruratga aylanmoqda.

Mavzuni o'rganishning dolzarbligi, shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, "Maktabgacha va maktab ta'limini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" hamda "Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish" kabi strategik hujjatlarda ta'kidlanganidek, bolalarda ijodkorlik, mustaqillik va tashabbuskorlikni rivojlantirishga qaratilgan yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etish zarurligi bilan ham belgilanadi.

Integratsiyalashgan mashg'ulotlarni o'rganishning zaruriyati yana shundaki, bu jarayon tarbiyachining kasbiy kompetensiyalarini kengaytiradi, mashg'ulotlarni biryoqlama emas, balki kompleks tarzda tashkil etish imkonini beradi. Natijada, bola o'zini turli faoliyatlarda sinab ko'radi, turli yo'nalishdagi bilimlarni uyg'unlashtiradi, mustaqil xulosalar chiqara oladi va shaxsiy tajribasini boyitadi.

Demak, mazkur mavzuni o'rganishning zaruriyati quyidagi omillar bilan belgilanadi:

- bolalarda ijodiy tafakkurni erta yoshdan rivojlantirish zarurati;
- ta'lim-tarbiya jarayonida fanlararo integratsiya mexanizmlarini ilmiy asoslash ehtiyoji;
- tarbiyachining innovatsion pedagogik faoliyatini takomillashtirish talabi;
- maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga qaratilgan yangi metodik yechimlarni ishlab chiqish zarurati.

Shu bois "Integratsiyalashgan mashg'ulotlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish" mavzusining ilmiy, amaliy va ijtimoiy ahamiyati yuksak bo'lib, u zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

XULOSA

Integratsiyalashgan mashg'ulotlar maktabgacha ta'lim tizimida bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularning bilish jarayonlarini faollashtirish hamda ijodiy tafakkurni shakllantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Fanlararo yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolaning turli faoliyat turlarini yagona tizimga birlashtirib, uning tafakkur, tasavvur va hissiy qobiliyatlarini uyg'un holda rivojlantiradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, integratsiyalashgan mashg'ulotlarda bola faqat tayyor bilimni o'zlashtiruvchi emas, balki o'zi izlanadigan, yangilik yaratuvchi,

mustaqil fikrlovchi subyekt sifatida shakllanadi. Bunday yondashuv ijodiy fikrlash, muammoli vaziyatlarga yangicha yechim topish, muloqotga kirishish va o'z fikrini ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Pedagogik amaliyotda integratsiyalashgan mashg'ulotlarni joriy etish tarbiyachidan yuqori kasbiy mahorat, ijodkorlik va metodik moslashuvchanlikni talab etadi. Shu bois, ta'lim jarayonida tarbiyachilarning innovatsion kompetensiyasini oshirish, yangi metodik qo'llanmalar yaratish va o'quv dasturlarini integratsion yondashuv asosida boyitish zarurdir.

Xulosa qilib aytganda, integratsiyalashgan mashg'ulotlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish:

- ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi;
- bolalarda mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantiradi;
- o'yin, san'at va kognitiv faoliyatni uyg'unlashtirish orqali shaxsiy rivojlanish uchun keng imkoniyatlar yaratadi;
- tarbiyachining kasbiy kompetensiyasini rivojlantiruvchi muhim amaliy model sifatida namoyon bo'ladi.

Demak, integratsiyalashgan yondashuv zamonaviy maktabgacha ta'limning ustuvor yo'nalishi bo'lib, u bolani har tomonlama barkamol, ijodkor va tafakkuri rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalashning ilmiy-metodik asosini tashkil etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abduazizova D. M. Maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
2. Abdullayeva M. S. Bolalar tafakkurini rivojlantirishda o'yin metodlarining ahamiyati. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020.
3. Ahmedova N. Sh. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy faoliyatni shakllantirish metodikasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
4. Ashurova M. R. Integratsiyalashgan ta'lim jarayonida fanlararo bog'liqlikni ta'minlash. – Buxoro: BDU nashriyoti, 2023.
5. G'ulomova M. T. Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning nazariy asoslari. – Toshkent: Istiqol, 2021.
6. Jo'rayeva N. B. Ijodiy fikrlashni rivojlantirishda interfaol metodlarning roli. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
7. Karimova R. R. Bolalarda ijodiy tafakkurni shakllantirishning psixologik asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022.
8. Qodirova M. A. Maktabgacha ta'limda o'yin va mashg'ulotlarning integratsiyasi. – Toshkent: Ilm ziyo, 2021.

9. To‘laganova D. K. Maktabgacha ta’lim tizimida tarbiyachining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish. – Toshkent: Fan, 2022.

10. Yo‘ldosheva S. H. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish psixologiyasi. – Toshkent: Noshir, 2019.